

FÖRENINGEN SÖDERMALM

Nr 37 - 2016.. Redigerad webbupplaga

TEMA: SÖDERHUMOR

Roliga historier... Ja, vad är roligt och vad är det som spritter till i dig, kära läsare, och får dig att skratta? En djupdykning i ditt psyke blir för långtgående i en liten årsskrift som denna. Lånade en massa böcker på biblioteket (gick inte in på Google m.m.) för att nå pudelns kärna, men ack!

Ordspråk synes ha funnits under oöverskådlig tid, så då drar vi den amatörvetenskapliga slutsatsen att roliga historier följt människangenom årtusenden. Södermalms-historier? Ja, vi har ju Kolingen och Bellman...

Redaktionen

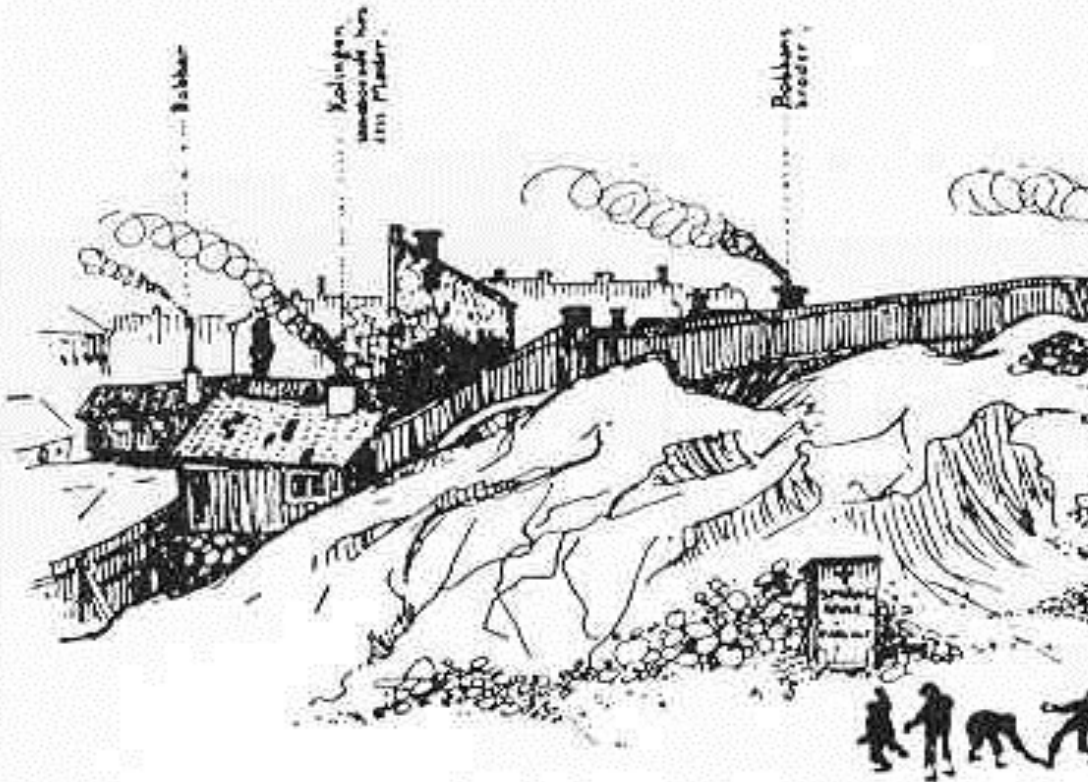

*Fröken af Lilliehjerita dog dagen innan hon fyllde 90 år.
Dödsannonsen i Dagens Tidning var så lydande: "Att
Fröken Beate-Julie Lilliehjerita efter 90 års - så när som
på en dag - dygdig levnad avstämde den etc etc."
Kolingen, som prenumerant, läser dödsannonsen och
Utbrister efter något funderande:
Ja, den dagen unnade jag henne min själ av hela mitt hjärta.*

"Nedanstående synnerligen välgjorda teckning föreställer en utsikt från ett av mina många fönster. Jag lever så att säga i min milieu. Teckningen är gjord en morgon kl. 7, då Kolingen och hans släkt koka kaffet till sina morgongökar. De små älskliga barnen, som kasta sten på dynamitkurerna, äro Bobbans broders sonsöner. De ha nämligen icke bättre förstånd. Deras ungdom ursäktar dem. Från mitt arbetsrum ser jag slottet och hela inloppet till denna utmärkta stad. Jag har mycket nöje av ångbåtarna, som passera och tjuta med sina ångvisslor."

Teckningen och texten är från 1898, samma höst som Albert Engström flyttat till Stigberget och "Stockholms finaste våning". På teckningen har Engström ritat in var hans olika figurer bor: Bobban, Kolingen, Bobbans broder etc. Det är bebyggelsen vid nuvarande Sandbacksgatan man ser, det område som nu till större delen upptas av Hantverksinstitutet. Om Engströms bild är sann skulle någon "koling" bott i praktiskt taget varje hus där.

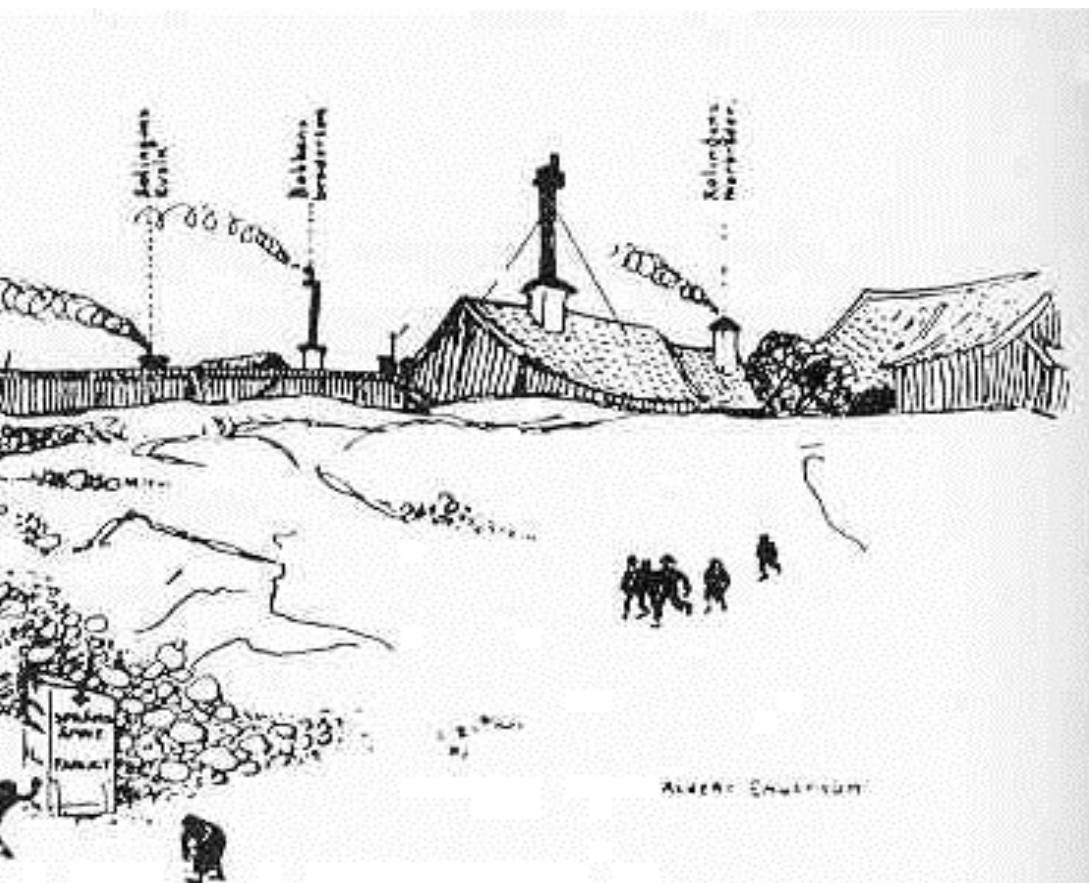
Ur "Stockholm i tid och rum"

Albert Engström och Koldingen

Efter konststudier kom Albert Engström till Stockholm 1893. Han strövade i Söders utkanter, tecknade kåkar och gubbar och umgicks med rätt mycket löst folk. Som ganska nygift flyttade han 1898 till Fjällgatan 12B, ett hyreshus som låg på berget ovanför hörnet av Katarinavägen och Renstier-nas gata.

En kväll när hustrun var på teatern gick Albert till ett ställe på Högbergsgatan där han med stor framgång kastade pil och vann en massa småsaker. Koldingen och Bobban var där och erbjöd hjälp att bära hem vinsterna. I hemmet tackade han dem med konjak och några begagnade kostymer, kragar

"Jag ber eder följa med till Söder i Stockholm, till Åsögatan, där Kolingen har sin enkla lya. Ni ser hur han står i porten till det wigwam, där han logerar hos Fula Filip, vilken i sin ordning innebor hos Feta Fille..."

Teckning 1901.

och manschetter. Konjaken gjorde dem glada och Kolingen föreslog titelbortläggning. När de tog av sig paltorna och provade de nya kläderna blev Engström orolig att "de skulle lämna lefvande spår efter sig". De såg nästan makabra ut med sina ovårdade huvuden och de snygga kläderna. Fru Engström kom hem och sträckte "med en majestätisk åtbörd ut sin hand och pekade på dörren med ett så energiskt uttryck i ansiktet att mina gäster ögonblickligen förstodo". Engström fick sedan dåligt rykte, man sade att han umgicks med busar. Grannar flyttade när de upptäckte ohyra i huset, kanske ättlingar efter Kolingens löss. Därmed var typen skapad, med sina udda klädesplagg och udda sysselsättningar.

Kolingen Redivivus råkar tidigt på morgonkulan, något stagad, stöta till en lyktstolpe. - Då va en sjujåkla folkträngsel!

Helmer Lång har skrivit en bok som heter "Kolingen, Bobban och andra kolingar", där han försöker sammanfatta eller förklara Kolingens egentligen långa historia. Diogenes i sin tunna och liknande trasvagabonder från t.ex. Frankrike och England är några exempel. Shakespeare har i sitt rika persongalleri också några kolingar. Om Bellmans Fredmans epistlar framhåller Kellgren att det inte beror på vad som sägs utan hur det berättas. Där finns också representanter för Kolingens stil. Kolingen är i Svensk Uppslagsbok (1959) beskriven som en glad, galghumoristisk, oftast traselegant luffare eller sjöare.

Albert Engström med sina 30 000 teckningar av och med Kolingen och hans kompisar är den som i Sverige är mest förknippad med genren. Amerikanska tramps, tyska tiggare, franska stadsvagabonder har alla inspirerat Albert Engström i hans framställning av Kolingen. Kolingen och hans kompisar talar en stockholmska kallad kväsarspråket, som hos Engström blommar ut i ett härligt kväsarbarockspråk:

Lediga Ludvig: Va innerst in i Morgonbladet har du så bråttom för? Kolingen: Ja ska bara bort å slå ihop ett par banker, tjö!

Sture Holmbergh

Albert Engström var långt ifrån den ende som karikerade Södertyper i början av förra seklet.

Ur Kolingens
modejournal

En ångslup på väg till Nacka har stött på grund. En roddbåt skyndar till hjälp.

KAPTENEN: — Alle man i räddningsbåten! Kärringar och barn förest! Och du, Kalle, kastar dig i hafvet, simmar i land och gnor allt hvad tygen håller till Hammarbygatan 4. Där köper du två smörgåsar, en med ost och en med korf och två halfva öl, för jag har beslutat att inte lärnna skeppet, förrän alla blifvit räddade.

Skämtteckning av Hilding Nyman, införd i Strix' julnummer 1901.

Bellman och underjorden i Maria

Den Daurerska egendomen låg i kvarteret Rosendal längs nuvarande Bellmansgatan från Hornsgatan till Sankt Paulsgatan. Egendomens stora hus utplånades fullständigt 1901 vid Hornsgatans breddning. Det låg alldeles norr om det nuvarande hörnhuset men mycket högre; det hade ingång från Hornsgataspuckeln och från Bellmansgatan.

Huset ägdes av Catharina Daurer och i huset föddes 1740 hennes dottersonson Carl Michael Bellman. Familjen Bellman flyttade 1743 litet nedför (numera uppför) gatan till det mindre Daurerska huset, på nuvarande tomten Bellmansgatan 24. Detta var Bellmans barndomshem, där han kanske lekte i källarvåningarna till 1773, då föräldraman sålde huset. Det var ett trevåningshus, som 1773 revs för en trevåningsbyggnad, vilken i sin tur revs 1882 och ersattes av ett stort femvåningshus.

Källarna var kvar under de nya husen ända till 1974, då allt spolierades för ett stort bostadshus med garage under. Husen har hyst märkliga invånare. Från sin bostad i det stora huset bars

Daurerska huset vid Bellmansgatan

den 86-årige Christoffer Polhem till en högtidlighet i sin nästan färdiga sluss (se Meddelanden nr 56, s. 3). Det mindre huset ägdes av Erik Dahlberg. Källarna under det mindre Daurerska huset var i två våningar med många valv och ibland trånga gångar åt olika håll.

En gång gick under Bellmansgatan och in under kyrkogården, där den delade sig i två åt olika håll; Längre vågade ingen gå, ty det verkade farligt. Skrönor berättar att en sotare gått in i gången och aldrig setts mer; en läkare med sjuksköterska skulle bistå sotaren, som kunde vara skadad. Liikaren vågade inte gå in, men sköterskan vågade och försvann. Allt tystades ner (sotaren kom från ungarshotell och sköterskan var på tillfälligt stockholmsbesök). Efter detta murades gången igen; gangens igenmurade början och annat i källarna finns dokumenterat på bild. Den 20-årige Klas Östergren skrev 1975 om en vandring i både övre och nedre valven där en kännare berättade om ett utrymme där satansdyrkare hållit seminarier.

Sture Holmbergh

Bellmanshistorier

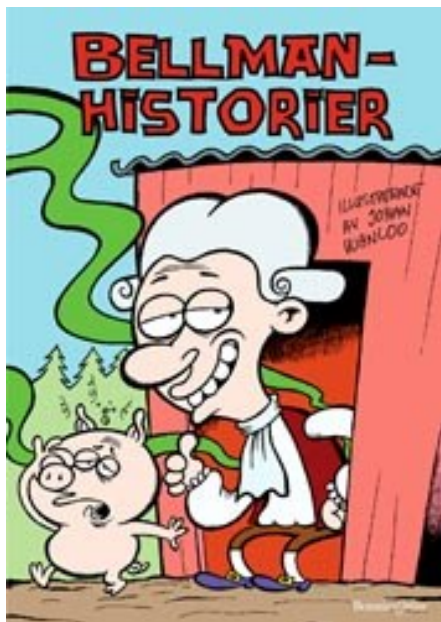
Carl Herman Tillhagen har utgett ett urval i boken "Bellmanshistorier" (1986).

När kungen och Bellman satt ryggstöd.

En gång hade kungen och Bellman varit ute och rumlat tillsammans och nu kryssade de så sakteliga hemåt. Deras stråt var vinglig, de sjöng och berättade goda historier och ritade med käpparna i luften, såg varann i ögonen och gapskrattade. Men plötsligt stannade kungen. Han tog sig om magen och såg helt lidande ut. - Vet du Bellman, jag har fått något i mej som inte vill stanna kvar. Men hur ska jag bära mej åt här i parken där ingenting finns att sifva på? - Bevars väl, sa Bellman, an sitta ryggstöd. Det pockar också i min bak. Sagt och gjort. De satte sig på huk med ryggarna mot varann till ömsesidigt stöd och kungen var ganska belåten i sin nöd. Men Bellman passade oförmärkt på att oförmärkt dra till sig kungens byxor så att lortavfallet inte just blev det som kungen hade tänkt sej. Men. .. så upptäckte han plötsligt något som gjorde honom högst brydd. - Bellman, jag tror jag har gjort i byxorna! - Trösta sej, Ers Majestät, sa Bellman, det har jag med!

Då drottningen ville träffa Bellmans fru.

En dag kallade drottningen till sig Bellman och sade helt nådigt: - Min Käre Bellman! Jag har aldrig träffat Bellmans fru. Är hon lika trevlig som Bellman så skulle jag allt bra gärna vilja träfla henne. - Visst går det for sig, Ers Majestät! Men så trevlig hon är så har hon ett litet besvärligt fel. - Vad säger Bellman? Hon är väl inte sjuk! - Nej då, nej då! Hon är frisk som en nöt-

kärna. Det är bara det att den stackars människan hör så illa. Hon är nästan stendöv. Så jag vädjar vördsamueligen att Ers Majestät behagade skrika när Ers Majestät talar till henne. - Så var det fru Bellmans

enda fel så ska jag nog se till att vi kan konversera,, log drottningen älskvärt. Och med det beskedet gick Bellman hem till sin fru och sade: - Kära du, kan du tänka dej att själva kungsan vill språka med dej. Det värsta är emellertid att gumman är döv som en fattighuskäring. Det är nästan omöjligt att få henne att höra vad man säger. Du får ta och gå till henne i morron, men kom ihåg att du skriker så mycket du orkar. Och så träffades de båda damerna och de gallskrek i öronen på varandra så de blev blåa i synen innan de kom underfund om att Bellman hade lurat dem båda.

Två Bellmanshistorier berättade mitt barnbarn Linn, 5 år, för mej idag.

Linn.

En ryss, en dansk och Bellman skulle hoppa i en simbassäng med förtrollat vatten, så när man nådde ytan kunde man önska sig vad man ville. Först dök dansken i och han önskade att det skulle vara öl i bassängen. Och så, så blev det! Sedan kom ryssen som önskade det skulle vara vodka istället och så blev det. Sist hoppade Bellman i, men precis innan han kom ner i vattnet sa han: -Skit, jag glömde ta av klockan. Och Bellman hamnade i bajs.

En ryss, en tysk och Bellman skulle tävla om att gå in i ett mörkt rum. Först gick ryssen in och hörde någon som sa!: - Nu ska jag ta dej och rulla ihop dej och sedan äta upp dej. Ryssen blev himla rädd och sprang ut. Så var det tyskens tur att gå in i rummet. Han hörde samma sak och sprang ut allt vad han orkade. Sedan gick Bellman in och knäppte på ljustet och såg en liten pojke som satt och tog snorkråkor ur näsan, rullade dem och stoppade in dem i munnen.

Typiska för barn när de är i den ålder när de är intresserade av bajs och snorkråkor. Men Bellman är som vanligt mycket aktuell,

Läraryninnan från en Söderskola är på museum med sin klass. Hon stannar framför en byst av Sergel och säger: - Vad är det här? - En byst, svarar en elev. - Rätt, och vad står den på? - En bysthållare.

Ordspråk och talesätt

Per Erik Wahlund tar i sin bok "*Osed och Ord-sed*" upp gamla ordspråk och talesätt. Jag tycker det hör till ämnet. Wahlund berättar framför allt om Christopher Larsson Grubb. Det sista namnet fick han som adlad. Han avled 1681 då han var 88 år, Grubb fick 25 barn med två hustrur såsom livet gestaltade sig på denna tid. Han blev efter många år i tjänsten som länshövding i Kalmar pensionerad och kunde ägna sig åt att författa, Grubb skrev både poesi och prosa, men hans magnum opus utan jämförelse är "*Penu Proverbiale*", en ordspråkssamling som han skrev redan 1665. Vi ska ta några citat ur denna rika gammalsvenska skatt av folkliga visdomsord:

"Kasta ut kroken, det nappar alltid någonstides" (Försöka duger)

"Krig har en lång rumpa" (Kriget drar mycket ont med sig).

"Om avund vore feber, så vore hela världen sjuk."

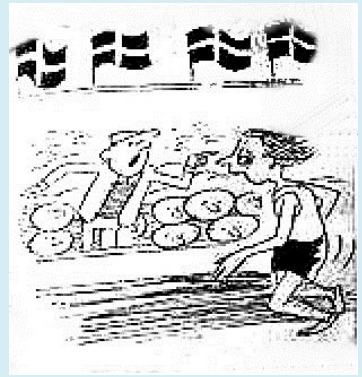
"Ont vakta den hönan som borta vill värpa" (Det är svårt att hålla reda på en giftaslysten dotter eller en försumlig piga).

"Ord har ingen rumpa" (Den lösmynte önskar ofta att han hållit inne med ett och annat).

"Penning är pennings broder" (Pengar luktar inte).

"Ridande soven vill ha en åkande mö" (Kaka söker maka.)

"Ruttet ägg och möglat smör tjänar väl ihop" (Don efter person).

Under ett 5 000-meterslopp på Stockholms Stadion hade en av löparna sladdat efter med ett helt varv. Plågad sprang han emellertid vidare. Då reste sig en elcenskis på ståplats och skrek: - Hörru du som ligger sist, ta längre steg - och oftare!

Fosterbröderna Kalle Schava och Fina från Söder i Stockholm är på turné i landsorten, varvid Kalle Schava i Uppsala blir överkörd av en automobil. Svårt massakrerad och sargad. Fina störtar fram och frågar: - Hur äst dig, broder? Kalle Schava: - Blessyren ingenting, blessyren ingenting, men fy fan sån schikan att bli påkörd i en så 'n bondhåla!

Cyniskt

Jag hittade en bok på biblioteket som heter "Uppslags-bok för cyniker". Den var, tyckte jag oemotståndlig att ta upp i detta sammanhang, nämligen roliga historier, även utan speciell Söderanknytning. Cyniker, vad är då detta? Jo, anhängare av kyniska filosofskolan i gymnasiet Kynosarges utanför Aten på 300-talet f.Kr. Man ska frigöra sig från alla kroppsliga behov, detta åstadkoms på ett för anständigheten sårande sätt. Diogenes, som bodde i en tunna, var den mest kände cynikern. Numera menas väl med cynisk hänsynslöst uppriktig, stötande rättfram, rå, fräck. Cynismen tycks kanske framför allt frodas bland folk som har det bra. Det verkar också vara helt i sin ordning att stjäla andras cynismer och låtsas att de är av egen tillverkning som Molière uttryckte det: "Jag återtar min egen-dom, varhelst jag påträffar den". Här några exempel bland många:

"Jag är villig att medge att jag inte alltid har rätt, men jag har aldrig fel" (Samuel Goldwyn).

"Sex är ett av de nio skälen till att människan skall återfödas. De andra åtta är ointressanta" (Henry Miller).

"I Kalifornien kastar man inte bort soporna - man gör TV-serier av dem" (Woody Allen).

"Reklam är konsten att hejda den mänskliga tanken länge nog för att lura av den pengar" (Stephen Leacock).

"Livet är en vacker såpbubbla. I döden ser du hur tom människans bubbla är" (Carl von Linné)

"Erfarenhet är den kam som livet har gett dig sedan du väl har tappat allt hår" (okänd)

"Man har sagt mig att Wagners musik är bättre än den låter" (Mark Twain).

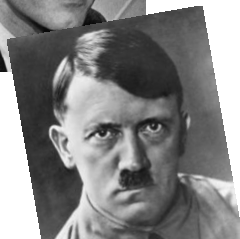
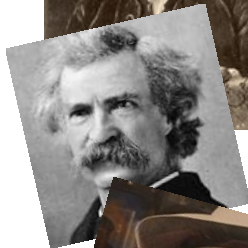
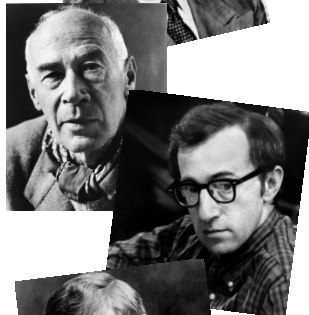
"Proffs byggde Titanic, amatörer byggde arken" (okänd).

"Kvinnan behöver mannen lika litet som en fisk behöver en cykel" (Amerikanska kvinnorörelsen, 1970).

"Den genomsnittliga doktorsavhandlingen är inget annat än en förflyttning av några skelettdelar från en grav till en annan" (Frank Dobie).

"Det är en trösterik tanke att Mozart, när han var i min ålder, redan hade varit död ett år (Tom Lehrer).

"Folkets stora massa faller lättare offer för en stor lögn än för en liten" (Adolf Hitler).

VERKSAMHETSBERÄTTELSE

2015-16

2015:

Årsmötet 17 mars avhölls på Södergården, där vi ånyo försökte se de två "borttappade" filmerna. De var nu upphittade och mycket intressanta.

Filmen "Blåjackor" med Nils Poppe och Anna-Lisa Eriksson gick på vår biograf Nostalgia. Den var verkligen sevärd.

Koreografen Rosita Auer hade en spännande släkting, nämligen brännvinskungen L.O. Smith, som hon berättade livligt om på Ekermanska gården den 14 april.

Måndagen den 18 maj bar det iväg till Frihamnen, där Stadsmuseet numera har sina samlingar. Vi tittade på fotografier, filmer, tavlor m.m.

Stockholm från ovan var målet den 2/6 och 9/6. Då fick vi gå upp i Storkyrkans torn och se utsikten plus de hemliga rummen på vägen dit upp. Att gå på ursprunglig stenig mark från 1200-talet var verkligen hisnande.

En solig dag den 18 augusti for vi med buss 875 till Tyresö slott och fick en mycket kunnig guide från Nordiska museet som visade oss slottets alla intressanta rum. Trädgården var också vacker.

Onsdagen 9 september gick vi runt i koloniområdena Eriksdalslunden och Södra Årstalunden och beundrade de små stugorna och deras odling.

Runt Erstagatan gick vi under guidning av vår tidigare styrelsemedlem Kent Smith 9 oktober. Han berättade om planering spårvagnar, krogar och annat på ett synnerligen kunnigt och roligt sätt.

5 november var det dags för den årliga skördefesten. Meny: *Förrätt* rådjursterrin, karelsk pirog, rökt rådjur i pasta och purjolök. *Huvudrätt* älgdjälknöl, potatis, söt-potatis, lingon, vildsvinspinnar, marinerade rödbetsstrimlor, svamp- och rödvins-sås. *Dessert* Äppelpaj med vaniljsås. Underhållare av klass var Lars Emil Öjeborget med dragspel.

Från järnvägsbank till Årstabro - stambanan genom Söder. Så var temat för Hans Björkman och Gert Ekström när de på Timmermansgården den 25 november berättade om västra stambanan genom Söder och gamla Södra stationsområdet med alla dess byggnader.

2016:

Schering Rosenhanes palats var målet för Sture Holmberghs årliga palatsredovisning på Riddarholmen. Mycket intressant, inte minst det ursprungliga rummet med målningar längs taket i en fris från Rosenhanes tid, hittad vid en renovering. Söndagen den 24 januari var det.

Och så verksamhetsårets sista evenemang - filmen Anderssonskans Kalle. Den finns i många gestaltningar, denna är från 1934 med Nils Hallberg, Thor Modéen, Tollie Zellman, Hjördis Pettersson m.fl. På Nostalgia torsdagen 25 februari.

Styretse under året har varit: Topsy Bondeson, ordförande, Sture Holmbergh vice ordförande, Inger Sandkil, kassör, Berit Svensson, sekreterare, Marianne Wikmark, medlemsansvarig, Lasse Öhrlund, hemsidan, Per Granfall ledamot, Hans Björkman adjungerad ledamot.

Hedersledamöter: Anna Lisa Anshelm, Pia Berg.

Styrelsen har under året som gått deltagit i protesterna mot "Nya Slussen", ett förstag vi fann vara många steg bakåt i tiden trafikmässigt: utan planskild korsning, placering av bussterminal i Katarinaberget, cykelbanor i trafiken samt inte minst att man ignorerar vattenhöjningen m.m.

Medlemsavgiften är 100 kronor och sättes in på pg 50 56 31-2. Kanske kan du ge din vän ett medlemskap i Föreningen Södermalm! Gör det!

Hemsidan: www.foreningensodermalm.com. Tips till den genom Lasse Öhrlund mejlas lasse.ohrlund@ownit.nu. Mejladresser och adressändringar skickas till Marianne Wikstrand, mary.wik@hotmail.com. Det är viktigt att anmäla om du har en mejladress

KALLELSE TILL ÅRSMÖTE + VÅRENS OCH SOMMARENS PROGRAM 2016

Onsdagen 9 mars klockan 15.00: Årsmötesförhandlingar. Underhållare är Krister Ulvenhoff med sitt program *Gränder och stränder*. Plats Timmermansgården, Timmermansgatan 46.

Lördagen 23 april klockan 11.00. Vandring kring Skinnarviksbergen. Vi samlas vid Mariatorgets uppgång Torkel Knutssongatan. Med varje deltagare försedd med ett bild- och karthäfte uppmärksammar vi bl.a. Momma Renstiernas palats, Södra BB, Bysis samt alla de nu nedlagda industrierna, bryggerierna och verkstäderna kring Skinnarviksbergen. Avslutning vid Zinkensdamms T-bana. Per Granfall guidar .40 kronor, ingen föränmälan.

Torsdagen den 9 juni klockan 10.00. Från Evert Taubes terrass på Riddarholmen avgår koleldade S/S Ejdern, byggd 1880. Sture Holmbergh berättar fartygets märkliga historia och guidar längs den klassiska leden förbi Mälarhöjden, Kungshatt, Sturehov och Ekerö, genom Bockholms- och Linasunden och Södertälje sluss. Tillägg vid Södertälje C station. Se gärna Södertälje först innan pendeltåget tar dig tillbaka hem. Enkel resa (omkr. 3,5 timme) 200 kronor, ingen föränmälan.

Onsdagen 17 augusti klockan 10.45 (men kolla ev. ny tidtabell!). Buss 312 går från Brommaplan på skön färd över Lovö, Ekerö, Munsö och Adelsö, dit vi ankommer 11.50 till kyrkan. Där möter Kalle Runrystare som levande demonstrerar gravhögar, runsten, Alsnöhus ruin m.m. Hembygdsgård med servering ligger intill. Flera bussturer går hemåt när du vill, Visningen kostar 70 kronor, ingen föränmälan.

*Kolingsborg är
borta och sta'n är
litet gråare...*

Foton: Hans Björkman

